

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

III. Mens auctoris de lucro ex pecunia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

Quintò denique, prædictos titulos à Baillio approbatos, spectato jure naturæ, attentisque rationibus Theologicis, legitimos esse, & usurariæ labis immunes, non nemo ultro concederet: prohiberi tamen decretis regis: nemo enim negat ulum illorum, alioquin ex se legitimum, interdici posse, ac proinde illicitum esse, quia prohibitum: sed paulò post hanc controversiam dirimam, hic dixisse contentus, prædictam doctrinam ad eò solidis rationibus firmatam, hujusmodi limitatione appositam, inutilem fore iis, qui lucrum ex pecunia percipere volunt: utilem tamen iis, qui jam perceperunt, quos vel ipsi adversarii ab obligatione restituendi, ante sententiam Judicis, liberant.

S. III.

Mens auctoris, de lucro ex pecunia.

Post allatam Sapientissimi Doctoris ophionem, mei muneri & instituti esse putavi, quid ego ipse sentiam exponere circa lucrum, quod ex pecunia, alio, quam census perpetui titulo, percipitur, illudque protequi ac definire, quod à Baillio intactum relictum est, circa obligationem, nihil accipiendi supra sortem; duo igitur suscipio probanda, primum est, stando in rationibus Theologicis, præcisa lege positivâ, posse quempiam ex pecunia sua moderatum lucrum licite percipere: alterum est, statutis & legibus non prohiberi lucrum, quod justis titulis exigitur. Utrumque breviter pertracto; primum quidem in hac sectione, alterum in proxime sequenti.

Enumeratos à Baillio titulos legitimos quidem esse assentior: at ex iis, duos tantum sufficere prorsus existimo; contractum scilicet societatis, & census utriusque redimibilis ad præfixum tempus, seclusa scilicet lege positiva, & a tenore solum jure naturæ; non nemo tertium adderet, secundum quædam senatusconsulta, ubi decernitur, eum, qui bona tantum habet mobilia, posse constituere censum perpetuum: at quia juxta extravagantem *Regimini*, census in fundo constitui debet, vel alia re immobili fructifera; nemini sane auctor essem, ejusmodi census constituendi, in homine bona tantum mobilia habente; accedit, quod census est vera emptio, pensionis scilicet, ex re fructifera provenientis: sed hoc omisso, de quo morales disputant, dico duos illos titulos sufficere, quod sane frustra probarem, cum res per se ipsa pateat: qui enim alteri suam pecuniam credat, quem solvendo non esse sciat; vel quia bonis immobilibus caret: vel, quia nulla valet industria, vel artis, vel mercaturæ, ad pecuniæ lucrum faciendum: sed paulò fusiùs demonstrabo utriusque contractus æquitatem.

Et ut à primo incipiam: hoc famosum est pactum trium contractuum, de quibus supra, societatis scilicet & assecurationis, tum sortis, tum certi lucri, iusto pretio, & socio ultro consentiente comparatæ: Societas naturæ rationali ita congruit, ut ex quo jure gentium, bonorum divisio instituta est, in ipsis conjugis, aliquid vitii, aut defectus inesse, creditum sit, in quibus bonorum communio & Societas non esset: nemo hæcenus socialem hanc conventionem inter conjuges reprehendit; cur igitur in pecuniæ, & negotiationis usu reprehenderetur? Viget inter mercatores Societas, sine cujusquam cri-

minatione; toleratur inter collatores & aleatores, quare iis solis crimini dabitur, qui in privacorum commodum, & publici commercii utilitatem, sui pecunias conferunt.

Negant Adversarii, à se reprehendi contractum verum societatis, cum spe lucri, & timore damni, modò verus sit & bonæ fidei: at contendunt, à nobis simulatam tantum & coloratam societatem defendi, propter binos illos contractus adjunctos, quibus natura societatis destruitur, quæ in distibutione pro rata lucris, damni sique posita est, & alter æquo subicitur, in triplici autem contractu certum, danti pecuniam lucrum provenit extra omni aleam: in promptu responsio est; hoc jam census oppositum fuit, & centies rejectum: vi primò contractus, dans pecuniam, eidem jacturæ periculo accipiente sese exponit, & par utrique est lucri spes; aliis verò duobus contractibus totam spem loci mortis emit debitor, pro obligatione, quam contrahit, assecurandi sortem, & refundendi tantulum certi lucri, nunquid spes illa lucri verisimilis, & equaliter certi, pretio æstimabilis non est? igitur pretio æqualis; quid ergo mirum est, si obligatus prædicta, quam debitor suscepit, illam adæquet: quid in his amabò iniquum est? an non aliam ob rem locum habet? Piscator jactum reus vendendi potest, qui aliquando vili pretio emptus, maximum ementi lucrum affert: inter aleatores, sæpe nullum jactum emitur, qui aliquando minimo emptus, ementi quæstuosissimus evadit, secus alias: quibus exemplis confirmatur, incertum pro certo vendi posse, & dantem pecuniam, adjectis primo partibus duobus suis sortis suæ consulere, spe scilicet grandis lucri pro vendita; nempe vi primi contractus in singula centena facile lucrabitur 30, sed annexi duo intertemperant, ut 4, tantum, aut quinque lucratur; quod autem dixerant adversarii, primum contractum societatis destrui ab aliis duobus, paulò post diluam, cum solvantur objectiones.

Non deerunt fortè, qui hujusmodi contractum æquitatem agnoscant; eam tamen lege, ut duo postremi primo societatis jam initio, ex intervallo cedant; negent tamen, unâ simul fieri posse in hæc ferè modum: is, qui, dat pecuniam in societatem, dicit mercatori: en tibi trado meam pecuniam ad negotiandum; sed quia ejusmodi commercii sum imperitus, cedo tibi totum lucrum, dummodo sortem assecures, & tantulum quid, verbi gratia, quot or in singula centena mihi promittas; mercator annuit ultro: probandum igitur superest, unico contractu, tribus scilicet æquivalente, perinde atque triplici, de his omnibus conveniri posse; si enim illi contractus seorsim initii, legitimi sunt, cur conjunctim usurarii erunt atque injusti, cur is, qui pecuniam tradit, mercatori cedere lucrum non potest, modò is capitalem summam assecuret, & partem modicam lucri promittat? etenim liquidum injustum vel usurarium in his contractibus initis esset, vel in uno tantum tribus æquivalente, inde solum ratio peteretur & mali labes, quæ illorum materia, iusta quidem, cum seorsim sunt, naturam mutat, cum simul & conjunctim inveniuntur; sed hoc à vero prorsus abest; eadem enim est utrimque materia; sive conjunctim, sive seorsim fiant; igitur si semel iusta, semper iusta, seclusa scilicet lege positiva; non nego tamen, his contractibus inesse vitium, si mercator ad duos posteriores invitus adigatur, qui fortè in prima societatis

Universitates Catholicae, velut oracula admiratae sunt, ipsique Summi Pontifices & Concilia Oecumenica in pretio habuerunt; Quis ergo tantae auctoritatis pondus non sentiat, aut saltem momentum non ponderet?

Quae porro obijciuntur, nullius sunt momenti: primo dicunt Adversarii, contractum societatis destrui à duobus succedentibus; sed hoc eadem facilitate negatur, quae adstruitur; nec enim illi contractus societatem destruant, qui eam supponunt; sicut nec venditio, quae succedit emptioni ejusdem rei; nempe non possum permutare lucrum incertum majus probabile, in certum minus, nisi supponam contractum societatis, vi cuius lucrum illud majus spero; nec possum emere assecurationem fortis, nisi supponam fortem collatam in societatem, igitur illi contractus non destruant societatem, qui eam supponunt: accedunt autem, ut disparatum quid, quod possit abesse vel adesse sine destructione societatis: obijciunt 2. dominium fortis transire in mercatorem, cui traditur, sed hoc negatur: 3. in societate jam aequalitas posita est; mercator igitur novo onere, vel nova obligatione gravari non debet: Resp. non gravari mercatorem, qui duos alios contractus desiderat, & ultro admittit, ut sibi utiles; unde non tollitur prior aequalitas per primum contractum posita, sed nova ponitur, addito scilicet secundo contractu iusto.

Aliud fortè difficilis obijciunt ex Bulla Sixti V. quae incipit, *de restabili*, edita ann. 1586. die 25. Octobr. in qua pontifex, declarat usurarias omnes pactiones societatis, in quibus fors assecuratur, & certum lucrum statuitur. Resp. 1. cuncta haec à me dicta esse, seclusa lege omni positiva, ut bis, aut ter monui. 2. constitutiones penales Sixti V. reductas esse ad terminos juris communis. 3. Less. cap. 26. n. 33. dicit constitutionem illam non esse receptam in Belgio, imò nec vigere illum usum in Italia; Gibalinus cap. 6. art. 3. num. 5. idem testatur de Gallia. 4. alii dicunt, Pontificem declarasse, illa tantummodò pacta, in praedicta constitutione damnari, quae jam per se se injusta & illicita essent; ita Filliucius tract. 38. cap. 3. num. 59. cum post illam constitutionem passim hujusmodi pacta celebrentur, ut Less. & Gibalinus citati observant; hoc idem confirmat Comitulus lib. 3. resp. quest. 12. num. 3. ex literis P. Tucci ad se datis, qui id acceperat ab iis, quibus cura condenda hujus constitutionis demandata fuerat: Delugo demum disp. 30. num. 37. refert D. Coccinum Rom. Rot. Decanum in una decis. Rom. Societatis, die 3. Junii ann. 1602. concludere, hujusmodi Bullam comprehendere solum casus ordinarios de jure communi, additis majoribus poenis; quam decisionem affert Cherubim in compend. Bull. ad Bull. 45. Sixti V. huic postremae responsioni quilibet stare potest. 5. ex verbis Bullae, luculentus sensus exprimitur; prohiberi scilicet, ne quis, societatis nomine, res, vel pecunias alteri ita tradat, ut fors ipsa salva sit, id est, sub tali conditione huic contractui apposita; nempe contractum societatis hac lege iniuri, iniquum est. Leotardus quest. 31. num. 13. asserit, hanc interpretationem & exceptionem in praedictam Bullam optimè quadrare, pro quo citat Less. Azor, Ugolin. Malder. Scacciam, Marese. Bellon, Molfes. Narbon, Filliuc. Bonacin. Bern. Justinian. Scortiam, Molin. Covar. Lupum, Duard. sed de his satis.

Jam verò similiter constat de aequitate alterius contractus, quo numerata pecunia, emitur census

utrumque redimibilis, ad tempus praescriptum, dum scilicet vel plurium annorum praecisa, legislativa id vetante: est enim vera emptio aequae census perpetui; hoc uno discrimine, quod in hac, altero nolente, census redimi & extingui non possit, in illo verò, elapso tempore defuit, utique pactum initum solvere valeat, etiam altero invito; alteri scilicet, redimendo, retrovendendo alter: & verò census suapte natura perpetuitatem non postulat; alioquin censuarius redimere censum non posset, contra Extravag. regimini: imò census utrumque redimibilis, ad tempus praescriptum, juris canonici auctoritate tenetur, cap. illo vos, de pignoriis; ubi deciditur, posse emptorem Theobaldum terram emptam per tres annos restituere, si emptio ipsi displicat, & gaudere fructibus biennio perceptis, unde à pari de censu idem dicendum videtur: Covar. lib. 4. no. riar. cap. 9. & Traquel. tract. de retractu conventionali, cap. 5. Gloss. 2. emptiones ad tempus limitatas probant; unde à pari sequitur, hominem, qui 20. militum librarum numerat, posse emere illa summa pecuniam 1000. librarum, in annum, ab eo, qui eam tenet. Et feram majoris pretii possider: accedit, quod in positivum contractus retrovenditionis & retroemptionis approbat, ut constat ex l. quod si nolis, §. si ad alit. edito, si quid ita venerit, ut nisi placuerit, inter finitum tempus reddi debeat, ea conditio rata habetur, ex qua lege inferitur, idem pariter dicendum de censibus; ita ut utrique liceat retrocedere; alteri, retrovendendo; alteri, redimendo; quando ita inter partes conventum fuerit.

Et verò non video, cur aequè censuarius non possit obligare se, iusto scilicet pretio, ad redimendum, pro voluntate censuariae, ac censuista à obligat ad revendendum, ad nutum censuarii; cum censuista non possit se obligare ad id, quod licet potest facere, modò sit sui juris, & obligatio soluta rem ipsam non destruat; cur aliquis possit vendere fundum cum pacto de retrovendendo ac revendendo ad nutum, non tamen hac lege possit vendere censum; equidem certum tempus limitatum nolo, ita ut censuista obligare non possit censuarium ad redimendum censum, antequam praedictum tempus elapsum fuerit; nisi enim hac conditio opponeretur, censuarius accepta pecunia uti non posset; & quidem eam semper paratam & expeditam littera deberet, ne forte censuista censum redimere cogere nec esset, quod aliqui timeant, ne census utrumque redimibilis transeat in mutuum, à quo multum differat, nec enim mutuum rem fructiferam supponit, ut census; nec in eo cessat obligatio restituendi fortem, pereunte re fructifera, ut in censu; omitto alia differentias: non est etiam, quod dicant, esse usurae probationem, quia est verus contractus venditionis, sed jam adducendi sunt auctores, qui censum utrumque redimibilem, seclusa lege positiva, legatum esse arbitrantur.

Major in 4. dist. 15. quest. 43. & 44. Gerbo in contract. prop. 19. Gabriel in 4. quest. 12. art. 2. Conradus de contract. quest. 84. Malderus 4. dist. 230. tract. 5. cap. 5. dub. 11. Tannerus 2. dist. 4. quest. 7. dub. 4. Lessius lib. 2. cap. 22. dub. 10. de censibus, dub. 25. Joan. Medin. quest. ult. de cens. l. 9. q. 15. de usur. dub. 2. & 5. Valentia 2. dist. 1. punct. 6. & quest. 25. puncto 2. Molina tract. 4. dist. 377. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 18. num. 5. Lugo dist. 27. num. 122. & dist. 26. num. 102. Castro-Palao dist. 6. punct. 24. §. 4. num. 2. Gibalinus lib. 6. cap. art. 27. confect. 3. Freideric. Martin, de jure cens. art. 1. num. 14.

...Diana part. 3. tract. 5. refol. 75. Leotardus
...nom. 4. Pro hac sententia citari possunt illi
...qui preter jam citatos, approbavit contra-
...pacito retrovendendi & retroemendi, ut
...natur cap. 9. qui citat Alexandr. & Im-
...paria fort. inquit, contrahentium jura : item
...tract. de retract. conventionali, Gloss. 2.
...Azor part. 3. lib. 8. cap. 12. Joannes
...Lopus citatus a Leotardo num. 5. Cajetan. in
...Toler. lib. 5. cap. 45. ubi citat Sotum;
...modul. lib. 3. tract. 5. cap. 3. dub. 9. Re-
...part. 2. lib. 10. quest. 8. licet quest. 7.
...Sylvester v. usura 2. quest. 19.
...de retract. quest. 20. Gordon. Theolog.
...lib. 4. quest. 7. dub. 3. Amicus tom. 5. disput. 32.
...Tullenc. tom. 2. lib. 7. cap. 20. dub. 24.
...quest. 2. punct. 7. §. 1. num. 11. Tanner.
...citatus a Leotardo num. 5. Achar.
...citatus a Leotardo num. 5. q. 78. art. 4. dub. 2. vult, hoc
...modum esse licitum, modo pretium iustum sit (pluris
...cum obligatione redimendi; &
...obligatione revendi; & non obli-
...sed res ipsa, super qua con-
...ex Orellana & communi Thomi-
...in sum. part. 2. tract. 8.
...Hinc nonnulli reprehendunt Covar-
...consequenter damnet hoc
...quod tamen approbat
...Gregorius Valentia su-
...sententiam, qua census ut-
...legi prohibere, à multis Theologis fuisse approbatam
...congregatione, cui ipse interfuit. Non-
...Leotardus, verio-
...esse dixerunt; denique Lay-
...cap. 18. testatur in Germania pas-
...ad usum reduci, quis
...providentia & pios in errorem
...in re præsertim morali, pro qua, se-
...us prudentum & probon-
...multum facit.
...quod potissimum contra prædictam
...Bulla scilicet Pii V. edita an-
...quæ censum utrumque redimibilem prohi-
...qui rem hanc,
...ex principis naturalibus &
...nonnullis respon-
...hujus
...in Germania, Gal-
...ibi non fuisse promulgatam,
...aut curare supe-
...ac demum non esse
...ut hæc Bulla, quæ tot
...requisitas conditiones
...ante
...in alius provinciis
...ex quo revera, inquit, gravissima incom-
...Gibalin. lib. 4. cap. 6. art. 20. n. 9. as-
...sententiam esse Doctorem sententiam, Gut-
...Philipppum II. in co-
...Bullam
...Navar.
...ubi docet, hujusmodi decre-
...obligationem receptam non sine, minimè obli-
...in concil. 5. de constit. & in manna.
...var. cap. 16. n. 6. idem
...ex
...Sotus de just. lib. 1.
...lib. 1. cap. 4. n. 1. Gude-

lin. de jur. novissim. lib. 5. cap. 2. num. 40. item lib. 3.
cap. 3. num. 50. Frederic. Martin. de jur. cens. cap. 4.
num. 74. Cancer. variar. refol. part. 2. cap. 1. num. 275.
Thesaur. decis. 154. Gratian. discept. cap. 587. num. 13.
& 14. Felician. lib. 1. cap. 9. num. 2. Azor part. 3. lib. 10.
cap. 19. num. 7. Reginal. lib. 25. cap. 31. num. 444. Ca-
nisius de usur. cap. 10. num. 8. Binsfeld. in cap. in civita-
te concl. 2. Bugnon de leg. abrog. lib. 6. cap. 69. Carol.
Loys de re dit. lib. 1. cap. 9. num. 2. Malderus tract. 5.
cap. 5. dub. 6. Zerola in prax. Episc. v. contractus cens.
Emmanuel Roderic. in explicat. dict. constit. Bonacin.
de contract. disp. 3. quest. 4. punct. 10. num. 4. Fontanel.
de pact. nupt. claus. 4. gloss. 16. part. 1. num. 3. & 5.
Leotardus fasé quest. 44. per totam, ubi citat Salaz.
Surdum, Philiar. Honded. Molin. Lælium Zech.
& alios quibus addi possunt Castr. Pal. disp. 6. punct.
15 num. 6. Delugo disp. 27. sect. 4. num. 61. ubi citat
Serrarium, Sâ, Mirand. Medin. Conrad Dian. adde
Suar. passim de legibus, Layman lib. 3. tract. 4. cap. 18.
Busenbaum lib. 3. tract. 5. cap. 3. dub. 9. num. 7. & alios
fere omnes; sed huic responsioni mihi standum
non est, qui rem hanc seclusa omni lege positiva,
discutio.

Nec obstat, censum utrumque redimibilem in
prædicta Bulla usurarium dici, nam idem est, ac præ-
sumi usurarium; cum enim sanctissimus Pontifex in
hac Bulla, formam censibus præscribat; & prohibeat
censum utrumque redimibilem & irredimibilem, li-
cet hunc ultimum, præter Authores supra citatos,
seclusa lege prohibente, reliqui fere omnes appro-
bent, vult, transgressores hujus legis pro usurariis
haberi, usurarios præsumi, & in penas usurariorum
incurrere: Hinc facile deducitur, duplicem usuram
esse, alteram de jure divino & naturali, alteram de
jure positivo & humano: Judicavit sanctissimus
Pontifex, aliquid periculi hujusmodi pactis inesse,
iisque usuram & mutuum palliatum facile prætexi,
ac proinde hujusmodi pacta prohibuit; hinc si quis
illa ineat, in iis saltem provinciis, in quibus vigent
prædictæ leges, usurarium pactum inire censetur,
usura scilicet de jure Ecclesiastico, & pactum illud
usurarium præsumitur, & jure quidem; nam cum
illud Pontifex prohibeat ob periculum usuræ, quis-
quis illud inire, censetur velle illud periculum, atque
adeo usuram ipsam & mutuum palliatum; ita præ-
dicti auctores, sed nihil ad me, qui præcisâ lege pro-
hibente, quætionem istam proposui.

§. IV.

Gallica statuta de usura explicantur.

Primus, ni fallor, Philippus Pulcher ann. 1317.
lege lata, omne genus usuræ prohibuit: deinde
Ludovicus XII. lucrum ex data pecunia percipere
vetuit; denique art. 202. Statutorum Blesensium,
his verbis hæc leges renovatæ fuerunt: Prohibemus
universis, ne usuras ullas exerceant, aut ex mutua-
ta pecunia lucrum exigant, etiam prætextu commer-
cii, seu per se, seu per alios; idque sub pena multæ
honorario & pecuniario, necnon exilii, prima vice: secun-
da vero, capitis & omnium bonorum privationis; hujus
statuti verba adeo clara sunt, ut prædictum lucrum,
sine peccato, nullo modo exigi posse videatur: est
tamen multiplex statuti explicandi ratio, ita ut citra
illius violationem, lucrum ex pecunia percipi possit:
remigitur sic explico, ut ea, quæ à me dicentur, cen-
suræ ac judicio Doctorem ultro subjecta esse velim:
primum censent Theologi quidam, hæc statuta esse
leges